

Ur kommunarkivet – Vall-Brita i Bönan

Publicerad 14 november, 2020, kl. 10:05

Senast uppdaterad 14 november, 2020, kl. 13:26

Läs historien om Brita Stridberg, vallkullan som både vallade kor och spelade dragspel.

Här ser vi Vall-Brita med dragspelet vid stugan i Bönan. Bilden är tagen av okänd fotograf omkring 1920.

Den här bilden är tagen omkring 1920 i Bönan. Här ser vi Brita Stridberg eller "Vall-Brita" som hon kallades, spela sitt lilla tvåradiga dragspel på stugtrappen till vallstugan. Vilka dem andra på bilden är vet vi dock inte. Dragspelet – som hon var mycket kär i – hade hon fått av en sommarboende på Bönan, och ortsborna lär ofta ha samlats för att höra på när hon spelade det.

Brita föddes 1860 i Hamrånge. Hon kom till Bönan omkring 1910. Det hade blivit så pass många kor i fiskeläget att man beslutade att anställa någon som om somrarna kunde driva dem i vall. Brita lär ha varit svagt utrustad till förståndet, men ansågs dock duga som vallkulla.

Vallstugan på Böna strand upprestes särskilt för henne av ortsborna. Den hade utöver den mörka förstugan endast ett litet rum, och hade varken toalett eller vedbod. Om vinterkvällarna vågade hon många gånger inte elda utan sov istället i kylan.

Då bilden är svartvit kan vi inte bekräfta det, men det sägs att hon skall ha haft ett rödaktigt, stripigt hår, som sällan kammades. På huvudet sägs hon ha burit en rutig yllehalsduk, som hon i sin tur krönt med en vidbrättad halmhatt. Ute på vall i skogen var hennes klädedräkt i praktiken trasor, och det sägs att hon virade säckväv om kropp och ben.

Vallningen pågick från morgon till kväll, våren till hösten. Det var illa betalt arbete, men hon skall ha skött det med heder. Hennes grova basröst kom bra till pass då hon skulle locka på korna.

Vallområdet var mycket vidsträckt. Ibland drev hon korna ändå till Hilleskogen. Ute i markerna fanns dock faror för kossorna. Diket mellan Lillsjön och havet omgavs i partier av sankmyr som var en farlig fälla för djur som gick i det. När kor hade fastnat i Stordiket skall Brita ha kunnat ses sprungit för brinnande livet ned till Bönan kallandes på hjälp.

Från morgon till kväll följde Brita korna och någon matordning var det inte tal om. Under hela sommaren tvingades hon leva på torrskaftning. Ute på vall fick törsten släckas där vatten kunde finnas i naturen. Ute i skogen var hon vaksam och vid tillfällen varskodde hon om eldsvåde-tillbud och räddade där igenom stora värden i skog.

Under hösten och vintern kunde Brita dock inte leva på sommarförtjänsten. Även om hon inte utmärktes för sin begåvning var hon lyckligtvis utrustad med talang för småhandel. Några vintrar sålde hon polkagrisar bland gårdarna. Andra sålde hon kaffebröd, som hon köpte av bagare Tjulin i Strömsbro. Det torde ha varit ett ganska ansträngande arbete att i tidig morgon gå den långa vägen till Strömsbro för att inköpa brödet, för att sedan när åter i Bönan vandra från gård till gård och sälja det.

Att de bosatta i området verkar ha haft ett ömmande hjärta för den stackars vallkullan hjälpte sannolikt också. Hon förplägades ofta rikligt med mat och kaffe när hon var ute på sina försäljningsturnéer. Efter tid byttes karamellerna och kaffebrödet ut mot lotter, och när Brita kom ansågs det helt enkelt självklart att man skulle köpa. Vinsterna var halsdukar och strumpor som hon stickat själv.

Brita var djupt religiös och till Böna kapell infann sig Brita varje högtid. Trasorna och halmhatten byttes då ut mot svart kappa och svart schallett.

Dragspelet vi ser på bilden användes föga överraskande ofta till att spela psalmer och religiösa sånger, som hon sjöng med en grov och släpande röst.

Så småningom flyttade Brita ut från Vallstugan. Sina sista levnadsår tillbringade hon ålderdomshemmet eller fattigvårdsinrättning, som det då hette, på Södertull i Gävle.

Hon gick bort den 26 maj 1933, den första såväl som den sista vallkullan i Bönan.

Vallstugan på bilden står dock kvar än i dag.